

УДК 784.4:398.8].071.2.091:784.071.5](477)(045)

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2024-5-4>

Юлія КАРЧОВА

кандидатка мистецтвознавства, старша викладачка кафедри естрадного та народного співу, Харківська державна академія культури, Бурсацький узвіз, 4, Харків, 61000

ORCID: 0000-0001-5970-086X

Бібліографічний опис статті: Карчова, Ю. (2024). Методичні виміри народного співу в контексті сучасної вокальної педагогіки. *Fine Art and Culture Studies*, 5, 25–31, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2024-5-4>

МЕТОДИЧНІ ВИМІРИ НАРОДНОГО СПІВУ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ВОКАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Народнопісенному виконавству у сучасному художньому просторі, належить особлива місія концентрації національних ментальних, світоглядних настанов в умовах активних процесів дифузії академічної, фольклорної й естрадної сфер музичного мистецтва та формування метастилю та інтонаційного метатезаурусу. Це зумовлює необхідність ревізії методичних настанов професійної підготовки сучасного носія народної пісенності як універсального митця, здатного до самореалізації у різних стильових сферах. **Мета статті** – окреслення проблемних царин сучасного методичного дискурсу у царині народнопісенного мистецтва. **Методологія статті** ґрунтується на настановах системного підходу, аналізу та синтезу. **Наукова новизна** дослідження зумовлюється виявленням проблемних царин сучасного національного методичного дискурсу із питань фахового становлення та розвитку виконавця народної пісні.

Висновки. Проблемні царини сучасного методичного дискурсу з питань фахової підготовки носія народнопісенної традиції окреслюються: необхідністю акцентуації ментальних основ народнопісенного виконавства та концентрації уваги на формуванні осмисленої, інтеріоризованої ліричності і кордоцентризму виконавської позиції, інтенсифікації культурологічної компоненти професійного виховання співака. Наголошено на потребі активного опанування локальною специфікою народнопісенного виконавства та водночас інтеграції методичних досвіду регіональних вокальних шкіл, а також на необхідності уникання методичної уніфікації народного співу та тенденції виконавського наслідування. Акцентовано важливість методичного обґрунтування перманентно актуального розширення репертуару: автентичними зразками пісенності, що зумовлює потребу активізації опанування навичок експедиційної діяльності та настанов науково-дослідницької діяльності; новітніми творами сучасних українських митців, що зумовлює фокусування уваги на інтенсифікації настанов формування виконавської концепції. Сфокусовано увагу на необхідності всебічної технічної підготовки виконавця до багатовимірної художньої практики.

Ключові слова: методика народного співу, народнопісенне виконавство, носій народної пісенності, народнопісенна традиція.

Yulia KARCHOVA

Candidate of Art Studies, Senior Lecture at the Department of Department of Pop and Folk Singing, Kharkiv State Academy of Culture, 4 Bursatskyi uzviz, Kharkiv, Ukraine, 61000

ORCID: 0000-0001-970-06X

To cite this article: Karchova, Yu. (2024). Methodychni vymiry narodnoho spivu v konteksti suchasnoi vokalnoi pedahohiky [Methodological dimensions of folk singing in the context of contemporary vocal pedagogy]. *Fine Art and Culture Studies*, 5, 25–31, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2024-5-4>

METHODOLOGICAL DIMENSIONS OF FOLK SINGING IN THE CONTEXT OF CONTEMPORARY VOCAL PEDAGOGY

In the contemporary artistic space, folk song performance has a special vision of concentrating national mental and ideological attitude in the context of active processes of diffusion of academic, folklore and pop spheres of musical art and the formation of meta-style and intonation meta-thesaurus. This necessitates a revision of the methodological guidelines for the professional training of a modern folk song carrier as a universal artist capable of self-realization in different stylistic planes. **The purpose of the article** is to outline the problematic areas of contemporary methodological

discourse in the field of folk song art. **The methodology of the article** is based on the guidelines of a systematic approach, analysis and synthesis. **The scientific novelty of the study** is determined by the identification of problematic areas of the modern national methodological discourse on the issues of professional formation and development of a folk song performer.

In the course of the study, the following results were achieved and the following conclusion were substantiated. The problematic areas of the modern methodological discourse in the professional training of a carrier of the folk-song tradition are outlined: the need to emphasize the mental foundations of folk-song performance and focus on the formation of a meaningful, internalized lyricism and cordocentrism of the performing position, intensification of the cultural component of the singer's professional education. The need to actively master the local specifics of folk song performance and at the same time integrate the methodological experience of region vocal schools, as well as the need to avoid the methodological unification of folk singing the tendency of performing imitation, is emphasized. The importance of methodological substantiation of the permanent expansion of the repertoire is emphasized: authentic samples of song, which necessitates the intensification of mastering the skills of expeditionary activity and guidelines for research activities; the latest works of contemporary Ukrainian artists, which leads to a focus on intensifying the guidelines for the formation of the performance concept. Attention is focused on the need for comprehensive technical preparation on the performer for the multidimensional artistic practice.

Key words: folk singing methodology, folk song performance, folk song carrier, folk song tradition.

Актуальність проблеми. У плюралістичній панорамі сучасної тенденції культуротворення народному співу належить особлива місія концентрації національних ментальних, світоглядних настанов. Їх позачасова життєвість і актуальність у національній системі аксіологічних орієнтацій на рівні художньої рефлексії виявляється у насиченні художнього простору народнопісенними інтенціями. Як повноправні компоненти творчих світів українських митців і виконавців, маркери народнопісенної парадигми (Карчова, 2016) унаочнюють процес дифузії академічної, фольклорної й естрадної сфер музичного мистецтва, який закарбовує дієвість тенденції глокалізації (Уманець, 2020: 186–188) та водночас формування метастилію та інтонаційного метатезаурусу, суголосних мультикультуралізму сьогодення.

Актуалізація народнопісенного виконавства у сучасному художньому просторі, резонуючи із активністю ідентифікаційного процесу, зумовлює загострення уваги до питань професійного виховання виконавців народної пісенності. Винесення цього процесу у професійну сферу, «вихід» за межі традиційних настанов трансляції пісенного досвіду та інтегруючі спрямування сучасного музичного мистецтва стають імпульсом формування новітніх методичних спрямувань. Слугуючи фундаментом сучасної виконавської практики, вони забезпечують творче буття носія народної пісенності у сучасній мульти-панорамі музичного мистецтва як універсального митця, здатного до самореалізації у різних стильових сферах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій демонструє інтенсифікацію формування мето-

дичного фундаменту народного вокалу в його професійному вимірі. До питань фахової підготовки народних співаків вертаються такі науковці, як В. Антонюк, Л. Гапон, Г. Мурзай, Г. Сасько, О. Скопцова, Є.Хекало, Р. Лоцман (2012), В. Осадча та В. Осипенко, які висвітлюють концепцію «професійної підготовки співаків народного спрямування на методичних основах української етномузикології та вокальної педагогіки», розвинених кафедрою народного співу Харківської державної академії культури (2013: 87). Питання збереження автентичних настанов у контексті фахової підготовки співаків перебуває у фокусі уваги Р. Цапун, яка позиціонує сценічне відтворення автентичної народнопісенної традиції як одну з можливих форм реставрації та популяризації традиційної народної культури (Цапун, 2006: 129). Л. Остапчук, І. Сидорова та Н. Лановенко-Мельник акцентують нюанси автентичної та народно-академічної манер співу (2021). Локальна специфіка народнопісенного виконавства перебуває у фокусі методичних орієнтирів таких дослідників як І. Романюк, І. Сінельніков та В. Сінельнікова (2021), Р. Синиця (2021) та ін. Висвітлення специфіки сучасного народнопісенного виконавства та шляхів його модифікації у сучасному художньому просторі у розвідках Г. Бреславець, В. Осипенко, Ю. Карчової (2024), Н. Цюпи слугує інтенсифікуючим імпульсом щодо сучасного осмислення питань фахової підготовки народного співака, який у художніх реаліях сьогодення апробує варіанти репрезентації народнопісенної парадигми.

Проте слід зацентувати, що тенденції сучасної художньої практики, спрямованої зокрема

на нівелювання меж академічного народного та естрадного вокального мистецтва, суттєво актуалізують питання модернізації її методичного забезпечення та увиразнюють потребу осмислення сутності та специфіки низки проблемних питань, що постають у контексті професійної підготовки сучасного вокаліста.

Мета дослідження – окреслення проблемних царин сучасного методичного дискурсу у царині народнопісенного мистецтва.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Сучасні тенденції функціонування народнопісенного виконавства демонструють його полівекторність. Обумовлена процесами сучасного буття фольклору, ця різноспрямованість увиразнює наявність як доцентрових тенденцій, спрямованих на збереження автентичних настанов, первинної синкретичності, так і відцентрових спрямувань, у яких ансамблеве та сольне народнопісенне виконавство постає у численності особистісно забарвлених варіативних сполучень із народно-академічним та естрадним вокалом. Відбиття цього – плюралістична панорама індивідуальних інтерпретацій народнопісенного виконавства, репрезентованих творчістю О. Мухи, А. Матвієнко, М. Юрасової, «Даха Браха», «Перегук», «Хорея Козацька», «Курбаси», «Go-A» тощо, що є унаочненням «не тільки його перманентної життєвості, а й унікальної здатності до трансляції в різні культурні контексти при такій же безумовній центрації а вічних позачасово значущих ментальних настановах» (Карчова, 2024: 49).

У методичному дискурсі це проблематизує питання щодо збереження ментального підґрунтя народнопісенного виконавства. Акцентуація його ментальної детермінованості в реаліях сьогодення стає не тільки основою формування вокальної техніки носія народної пісенності, а насамперед світоглядним підґрунтям процесу його фахового становлення та творчої самореалізації. В умовах відзначених науковцями тенденцій комерціалізації мистецької діяльності, модуляції народної пісенності у простір сценічної репрезентації, активності експериментальних спрямувань виконавської практики, за яких потенційно уможлиблюється нівелювання етнокультурної ідентичності (Синиця, 2021: 129), визначальною метою професійного виховання виконавця народної пісні стає творчий «вихід» за межі опанування суто

вокальними маркерами народнопісенного мистецтва, формування осмисленої, інтеріоризованої ліричності і кордоцентризму як основ виконавської позиції.

Значущість її особистісного осягнення як концентрованого втілення архетипових засад національної культури – творчого кредо носія народної пісні особливо увиразнюється з огляду на необхідність утвердження інтегративного методичного фундаменту. У зв'язку із цим поряд із традиційними компонентами, спрямованими на формування засад відповідної вокальної техніки, у сучасному вокально-методичному дискурсі актуалізується потреба закріплення культурологічної компоненти. Зазначимо, що дослідниками у царині музичної педагогіки акцентується наявність протиріччя зокрема між «спрямованістю музично-освітнього процесу на засвоєння національних цінностей і недостатньою поінформованістю студентів у галузі музичної етнопедагогіки, етнопсихології, музичної україніки» (Шульгіна, 2016: 212). Усунення цих лакун на методичному рівні пов'язане із поглибленим вивченням специфіки феноменів етнічної та національної культури, особливостей націєтворення, ментального світу національної спільноти тощо. Це забезпечить інтенсифікацію формування гармонійно розвиненої творчої особистості, спрямованої у виконавській діяльності на активізацію процесу національного культуротворення, виявленого насамперед у збереженні атрибутивних настанов народнопісенного мистецтва, втіленні національного звукоідеалу.

Феномен народнопісенного виконавства маркується не тільки його ментальною обґрунтованістю та унікальним потенціалом проникнення в академічну традицію та естрадну сферу. За наявності таких загальних рис, як мовна позиція вокального апарату, спів на посмішці, відсутність вібрато, відкритий звук тощо, його маркером є також і локальна, регіональна детермінованість, яка визначає як особливості технічного виміру виконавства, так і жанрові пріоритети певної регіональної співацької традиції. Це зумовлює акцентуацію дослідниками необхідність на початкових етапах фахового становлення орієнтувати виконавця народної пісні на «усвідомлення його природної приналежності до вокальної традиції певного краю» (Осадча, Осипенко, 2013: 90) та відповідно

концентрувати увагу на опануванні специфічною конкретною вокальною манерою – степовою, поліською, волинською тощо.

Питання щодо локальної маркованості народнопісенного виконавства багаторазово загострюються внаслідок специфічних процесів трансляції народнопісенної традиції із синкретичного простору фольклору, середовища етнофорів до професійного сценічного простору та середовища фахово підготовлених виконавців. І. Сінельніков та В. Сінельнікова у зв'язку із такими змінами локусу побутування народної пісенності акцентують, що «для фольклориста-співака міського колективу, що професійно занурюється у виконавську традицію, особливими рисами буде володіння пісенним діалектом локальної традиції (характер промовляння тексту, система співацької артикуляції); опанування вузько специфічних для цієї традиції тембрових якостей, своєрідних барв звука, що виникає як результат координації індивідуальних особливостей голосу зі звуковим ідеалом місцевого вокального стилю; засвоєння всіх виконавських прийомів, притаманних місцевому стилю, що визначають характер звукоутворення та звуковедення» (2023: 84).

Зазначимо, що кардинальна значущість локальної маркованості виконавських традицій у сучасних методичних настановах традиційно увиразнюється в конкретних регіональних педагогічних традиціях. Р. Лоцман зазначає, що «кафедри народного співу вищих навчальних закладів України дотримуються власної регіональної специфіки виконавства, а саме, в ХДАК – співаки виховуються переважно у слобожанській манері, в РДГУ (Рівненський державний гуманітарний університет) – в поліській, в КНУКіМ – центрально-поліській» (2012: 123).

Значущість означених тез і педагогічних спрямувань, які актуалізують формування етнокультурної компетентності виконавця народної пісні та забезпечують її практичну реалізацію, є безсумнівною. Проте наголосимо, що сучасна художня практика спонукає носія народної пісенності до відпрацювання певного стильового універсалізму, вільного «обертання» у співочій стилістиці різних локусів. З огляду на це, як проблемну сферу методичного підґрунтя професійного виховання співака-носія народної пісні видається можливим визначити фоку-

сування уваги на конкретних регіональних традиціях зокрема і з перевагою теоретичного, а не практичного виміру її опанування. Активізація виконавської практики та її проєкція в різні регіональні виконавські царини уможливується створенням виконавських програм із залученням зразків пісенності у виконавських параметрах регіональних традицій. Такі регіонально інтегративні програми слугуватимуть багатовимірній репрезентації фольклорного спадку, інтенсифікації виявлення голосового потенціалу та особистісних творчих пошуків співака щодо формування власної виконавської позиції та системи виконавських, регіонально маркованих пріоритетів.

Як одну із проблем сучасної фахової підготовки носія народної пісенності, визначимо певну розпорошеність методичних зусиль сучасних педагогів-вокалістів, за якої методичний дискурс набуває певної узагальненості. Р. Синиця зазначає, що сучасний методичний дискурс має «лише загальні рекомендації, а не чітку, зрозумілу теоретико-методологічну структуру, дослідження фізіологічних механізмів звукоутворення, роботу голосових зв'язок при народному звукоутворенні, чітке бачення вокальної механіки» (2021: 136).

Це засвідчує наявність тенденції методичної уніфікації народного співу, за якої питання диференціації його народно академічного та автентичного модусів потребують конкретизації. Так, Л. Остапчук, І. Сидорова та Н. Лановенко-Мельник акцентують, що автентична та народно-академічна манери співу – це «два самодостатні високохудожні напрями народно-пісенного виконавства, які мають спільні витоки, але різні шляхи професіоналізації» (2021: 37). Р. Лоцман, фіксуючи практику певної «невизначеності» манери співу в педагогічних обрядах сучасності, наголошує, що «специфіка манери співу <...> залежить від методики постановки голосу окремих викладачів вокалу. Дехто намагається вчити співаків одночасно в двох манерах – автентичній (відкритий, вивідний звук) та народно-академічній (з використанням міксту, прикриттям верхніх звуків голосового діапазону)» (2012: 122). Певним чином слугуючи засобом формування виконавського універсалізму, така практика потенційно мстить у собі певну небезпеку як деструкції творчих орієнтирів співака, так і вокально-тех-

нічної дезорієнтації щодо реалізації голосового потенціалу. З огляду на значущість проблеми чіткої окресленості напряму професійної підготовки виконавця зацентруємо важливість первинної спрямованості методичних зусиль на виявлення специфіки та вокального потенціалу творчої особистості, що суголосно сучасній студентоцентрованій парадигмі освіти.

Із означеною методичною проблемою резонує і питання щодо визначення вибору творчих орієнтирів співака. Щільність сучасного художнього простору, впливовість значущість видатних вокалістів, які визначають слухацькі пріоритети та спрямовують слухацькі запити, зумовлюють у комплексі проблему виконавського епігонства. Наголосимо, що знайомство із виконавськими інтерпретаціями конкретних зразків народної пісенності є дієвим засобом розширення уявлень студентів щодо можливих варіантів їх репрезентації. Проте аналіз відомих виконань народної пісні має слугувати не автоматичному копіюванню виконавцями-початківцями впізнаваних виконавських манер. Збагачення слухового досвіду, що досягається «зануренням» у буття народної пісні у часопросторі виконавської практики, має стати основою формування співаком власної виконавської концепції на підґрунті виявлення найбільш дієвих засобів втілення глибинних, ментально детермінованих сенсів і їх особистісно забарвленої, творчої інтерпретації.

Питання забезпечення репертуару є перманентно актуальним у контексті музичної педагогіки. У процесі підготовки виконавця народної пісні ця проблема набуває особливої гостроти. З одного боку, це зумовлено потребою опанування фольклорними зразками у їх автентичній чистоті, розширення виконавських та репертуарних обріїв. Це безумовно передбачає активну експедиційну діяльність та опанування навичками фіксації народної пісенності, що в комплексі потребує активізації вдосконалення методичних засад науково-дослідницького виміру творчого образу виконавця народної пісні. З іншого боку, виконавська та компетентісна гнучкість сучасного носія пісенної традиції пов'язана і з опануванням новітніх репрезентацій народнопісенної традиції у творчості сучасних композиторів України. Певні складнощі формування виконавської позиції виконавства постають перед співаком не тільки з огляду на

їх забарвленість атрибутивною для сучасного художнього мислення тенденцією всеохопного стильового синтезу, зокрема і повноправного, художньо переконливого поєднання маркерів народної пісенності та естрадного виконавства. Складнощі зумовлюються і феноменом «першого виконання» – репрезентації твору, яка потенційно торує вектори його подальшого слухацького сприйняття твору та слугує формуванню образу виконавця на рівні перцепції. Із цими нюансами пов'язані необхідність методичного забезпечення процесу формування виконавської концепції співака насамперед на інтелектуальному, когнітивному, концептуально-змістовому рівні. Репертуарні проблеми також корелюють із питанням методичного забезпечення інтенсифікації самостійного формування виконавцем кола засобів виразності, технічних прийомів та інтерпретаційної компоненти творчості, що слугуватиме процесу фахового становлення носія народної пісенності як універсальної творчої особистості.

Новітні виміри репертуарного кола виконавців народної пісні водночас із дифузиею царин музичного мистецтва та зміною локусу буття народно-пісенної традиції зумовлюють актуальність методичної проблеми підготовки співака до виконавської діяльності у «позафольклорному» просторі. Спів «просто неба», зберігаючись певним чином у контексті численних фестивалів, культурно-мистецьких проєктів, поєднується із сценічною практикою. Це спонукає до апробації здобутків естрадної вокальної педагогіки для формування навичок спільної роботи із звукорежисером, співу під фонограму тощо. Проте одним найбільш проблемних методичних пунктів у цій царині видається методичне обґрунтування навичок співу з мікрофоном, що суттєво впливає на звуковидобування, звуковедення, дихання, формування динамічного рельєфу, артикуляцію та водночас на виконавську пластику, значущу в контексті народно-пісенного виконавства.

Висновки. Сучасна мультикультурна аурі мета-стилю та інтонаційного мета-тезаурусу є потужним імпульсом вдосконалення методичних настанов професійного виховання співака – носія народно-пісенної традиції, якому належить особлива місія виконавського втілення позачасово актуальних ментальних, світоглядних настанов нації. У методичному дискурсі

реалізація цієї місії пов'язана із вирішенням проблем, які пов'язані з необхідністю:

– акцентуації ментальної детермінованості народнопісенного виконавства, що актуалізує зосередження уваги на формуванні осмисленої, інтеріоризованої ліричності і кордоцентризму як основ виконавської позиції та інтенсифікації культурологічної компоненти професійного виховання співака – осягнення специфіки феноменів етнічної та національної культури, особливостей націєтворення, ментального світу національної спільноти тощо;

– інтенсифікації творчого опанування локальної, регіональної специфіки народнопісенного виконавства та водночас інтеграції досягнень конкретних регіональних шкіл вокальної педагогіки та конкретизації методичних настанов за умов певної методичної уніфікації народного співу;

– первинної орієнтації на визначення вибору творчих орієнтирів співака та формування

власної виконавської концепції в умовах впливовості тенденції виконавського епігонства;

– забезпечення розширення репертуарних обріїв: автентичним зразками пісенності, що зумовлює потребу активного опанування навичок експедиційної діяльності, вдосконалення методичних засад науково-дослідницького виміру творчого образу виконавця народної пісні; авторськими інтерпретаціями народної пісенності, що пов'язано з інтенсифікацією настанов формування виконавської концепції співака на інтелектуальному, когнітивному, концептуально-змістовому, технічно-виразовому та інтерпретаційному рівнях;

– забезпеченням технічної підготовки виконавця до багатовимірної художньої практики.

Перспективи подальших досліджень полягають у методичному обґрунтуванні питань синтезу настанов народнопісенного та естрадного виконавства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Карчова Ю. І. Градації народнопісенного виконавства у сучасному національному художньому просторі. *Духовна культура України перед викликами часу*: матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (м. Харків, 23 травня 2024 р.) / [редкол. А. П. Гетьман (голова), В. М. Пивоваров, О. В. Уманець, О. В. Прудникова]. Харків: Право, 2024 (До 220-річчя Нац. юрид. ун-ту ім. Ярослава Мудрого). С. 47–49.
2. Карчова Ю. І. Українське народнопісенне виконавство в професійній музичній практиці останньої третини ХХ – початку ХХІ ст.: автореф. дис. ...канд. мистецтвознавства: 17.00.03. Музичне мистецтво. Харківський національний університет мистецтв ім. І.П. Котляревського. Харків, 2016. 17 с.
3. Лоцман Р. О. Методичні та українознавчі засади підготовки виконавців народної пісні в умовах сучасного міста. *Наукові записки [Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова]. Серія : Педагогічні та історичні науки*. 2012. Вип. 10. С. 119–126.
4. Осадча В. М., Осипенко В. В. Методологічні засади та практика підготовки співаків народного спрямування. *Культура України*. 2013. Вип. 42. С. 87–97.
5. Остапчук Л., Сидорова І., Лановенко-Мельник Н. Автентична та народно-академічна манери співу: специфіка і шляхи професіоналізації. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 35. С. 29–39
6. Сінельников І., Сінельникова В. Шляхи наслідування та опанування традиційної манери співу неавтентичними виконавцями. *Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство*. 2023. Вип. 48. С. 79–87. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.48.2023.282455>
7. Синиця Р. І. Сучасна проблематика традиційного народнопісенного виконавства: етнокulturологічний аспект. *Література та культура Полісся. Серія: філологічні науки*. 2021. Т. 10. 18ф. С. 128–140. DOI <https://doi.org/10.31654/2520-6966-2021-18f-103-128-140>
8. Уманець О. В. Глокалізація. *Соціологія права: енциклопедичний словник* / уклад.: [Л. М. Герасіна, О. Ю. Панфілов, В. Л. Погрібна та ін.]; за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2020. С. 186–188.
9. Цапун Р. В. Методи вивчення народного співу в студентському фольклорному колективі. *Наукові записки РДГУ*. 2006. Вип. 34. С. 129–132.
10. Шульгіна В. Д. Українська музична педагогіка: підручник. Київ: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2016. 264 с.

REFERENCES:

1. Karchova, Yu. (2024). Hradatsii narodnopennoho vykonavstva u sychasnomu natsionalnomu khudozhnomu prostori [Gradation of folk song performance in the modern national artistic space]. *Dukhovna kultura Ukrainy pered vylykavy chasu: materialy V Vseukr. nauk.-prakt. konf. z mizhnar. uchastiu (m. Kharkiv, 23 travnia 2024 r.)* / [redkol. A. P. Hetman (holova), V. M. Pyvovarov, O. V. Umanets, O. V. Prudnykova] Karkiv: Pravo, 2024 (Do 220-ricchia Nats. Yurid. Un-tu im. Yaroslava Mudroho). S. 47–49. [in Ukrainian].
2. Karchova, Y. I. (2016). Ukrainske narodnopenne vykonavstvo v profesiinii muzychnii praktytsi ostannoii tretyny XX – pochatku XXI st. [Ukrainian folk song performance in professional musical practice last third of XX – beginning of XXI century]. (Abstract of doctoral dissertation). Kharkiv State University of Arts named after I. P. Kotliarevskiy, Kharkiv, Ukraine. [in Ukainian].
3. Lotsman, R. O., (2012). Metodichni ta ukrainoznavchi zasady pidhotovky vykonavtsiv narodnoi pisni v umovakh suchasnoho mista [Methodical principles of professional preparation of performers of folk song in the modern city]. *Naukovi zapysky [Natsionalnoho pedahohichnoho univrsytetu im. M. P. Drahomanova]. Seria: Pedahohichni ra istorichni nauky*, 10. 119–126. [in Ukainian].
4. Osadcha, V. M., Osypenko V. V. (2013). Metodolohichni zasady ta pralytyka pidhotovky spivakiv narodnoho spriamuvannia [Methodological principles and practice used in training of folk singers]. *Culture of Ukraine*, 42, 87–97. [in Ukrainian].
5. Ostapchuk, L., Sydorova, I., Lanovenko-Melnyk, N. (2021). Avtenychna ta narodno-akademichna manery spivu: spetsyfika i shliakhy professionalizatsii [Authentic and folk-academic manners of singing: specifics and ways of professionalization]. *Humanities science current issues*, 35, 29–39. [in Ukrainian].
6. Sinelnikov, I., Sinelnikova V., (2023). Shliakhy nasliduvannia ta opanuvannia tradytsiinoi manery spivu neavtenychnymy vykonavtsiamy [Ways of emulating and mastering traditional singing styles by non-authentic performers]. *Bulletin of KNUKiM. Series in Art*, 48. 79–87. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.48.2023.282455> [in Ukrainian].
7. Synytsya, R. (2021). Suchasna problematyka tradytsiinoho narodnopennoho vykonavstva: etnokulturolohichni aspekt [Modern issues of traditional song performance: ethno-cultural aspects]. *Literature and Culture of Polissya. Series "Philology Research"*, 103 (18f), 128–140. DOI <https://doi.org/10.31654/2520-6966-2021-18f-103-128-140> [in Ukrainian].
8. Umanets, O. V. (2020). Glokalizataiya [Glocalisation]. *Sotsiologiya prava: entsiklopedychnyi slovnyk – Sociology of Law: encyclopedic dictionary*. M. P. Trebin (Ed.). (pp. 186–188). Kharkiv. Pravo. [in Ukrainian].
9. Tsapun, R. V. (2006). Metody vycchennia narodnoho spivu v studentskomu folklornomu kolektyvi [Methods of studying folk singing in the student folklore collective]. *Scientific notes of RSHU*, vol. 34, 129–132. [in Ukrainian].
10. Shulhina, V. D. (2016). Ukrainska muzychna pedahohika: pidruchnyk [Ukrainian musical pedagogy: textbook]. Kyiv: Natsionalna akademiia kerivnykh kadriv kultury i mystetstv, 264. [in Ukrainian].